

ΑΙ ΜΟΥΣΑΙ

ΕΤΟΣ Α.

1 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1893

ΦΥΛ. 6.

ΘΕΑΤΡΙΚΑΙ ΚΑΙ ΚΡΙΤΙΚΑΙ

ΕΝΤΥΠΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Η Κριτική οφείλει να είναι φιλικός σεβασμός προς τὸν ἀγῶνα τῆς εὐφυΐας τοῦ ἄλλου. Ἐφ' ὅσον μελετᾷ τις τὰ ἔργα τῶν ἄλλων, ταῦτα ἀπομένουσι πάντοτε ἀνώτερα τῆς ἐπ' αὐτῶν ἡμετέρας μελέτης. Ἡ Κριτική εἶναι ἐκθεσις ἐκείνου, τὸ ὅποιον δύναται νὰ εἶναι ἢ νὰ φαίνηται ἡμῖν ἐλάττωμα, ἀλλὰ τοιαύτη, ὥστε ν' ἀποβῇ ὠφέλιμος τῇ Τέχνῃ καὶ οὐχὶ νὰ προσβάλῃ καὶ νὰ ἐξευτελίῃ τὸν καλλιτέχνην. Ἡ Κριτική δύναται νὰ εἶναι δημιουργικὴ οὐχὶ δὲ καταστρέπτικὴ τοῦ Ὄραίου, τῆς εὐφυΐας καὶ τῆς καρδίας. Ἐμφορούμενος ὑπὸ τοιούτων προθέσεων δημοσιεύω τὰς ἐντυπώσεις καὶ κριτικὰς μου σημειώσεις ἐπὶ τῆς ἐν Ἑλλάδι δραματικῆς τέχνης. Γεννηθεὶς ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ θεάτρου, ἐπὶ εἰκοσιπέντε ἔτη ἠθοποιὸς εἰς διαφόρους θιάσους καὶ ἐπὶ τρία ἔτη συνεργασθεὶς μετὰ τοῦ ἐξοχωτέρου τῶν Ἰταλῶν ἠθοποιῶν Modena, ἔσχον εὐκαιρίαν νὰ ἴδω πάσας τὰς ἰταλικὰς καλλιτεχνικὰς ἐξοχότητας ἀπὸ τῆς Κλημεντίνης Κασιόλας συζύγου τοῦ Ὠμαῖ Σαλβίνη, πρώτης ἐν Ἰταλίᾳ ὑποκριθείσης τὴν Κυρίαν μετὰ τὰς καμελίαις, ἵνα δὲ φανῶ δίκαιος, οφείλω νὰ ὁμολογῶ ὅτι οὐδεμία ἄλλη ὑπερέβη αὐτὴν, οὔτε ἡ Ριστόρη, οὔτε ἡ Ρομπόττη, οὔτε ἡ Μαρῖνη, οὔτε τόσαι ἄλλαι, ἄξια παντὸς ἐπαίνου, ἀλλὰ μὴ ἐξικόμεναι εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τελειότητος. Τὴν γνώμην ταύτην ἐξήνεγκεν αὐτὸς οὗτος ὁ συγγραφεὺς Ἀλέξανδρος Δουμᾶς ἐν τινὶ ἐπιστολῇ ἀπευθυνθείσῃ πρὸς τὴν διάσημον ἠθοποιὸν καὶ δημοσιευθεῖσῃ ἐν τῇ ἐφημερίδῃ Figaro. Αἱ δὲ δύο σημεριναὶ διασημότεραι καλλιτέχνιδες Σάρα Βερνάρ καὶ Ἐλεονώρα Λουίσε δύναται νὰ ἐξισωθῶσιν ἀλλ' οὐχὶ νὰ ὑπερτερήσωσι τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος καλλιτέχνιδα. Ἐπὶ πλεόν τῶν εἰκοσίων ἐτῶν ὑπῆρξα διευθυντὴς θιάσων ἀποτελουμένων ὑπὸ τῶν διακεκριμένων ἠθοποιῶν, οἵτινες ἀπετέλουσαν αὐτούς, ἐν οἷς ἀναφέρω ἐν παρόδῳ τοὺς L. Vestri, E. Gattinelli, G. Gattinelli, A. Bonazzi, L. Drago, C. Parrini, Carolina, Fantoni περιώνυμον τῶν

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

Α1 Σ3 Υ1 Φ6.0005

τάσχη τοῦ χοροῦ τούτου. Αὐτὴ πρέπει νὰ ἐπιφυλάσσεται διὰ τὴν τέχνην καὶ οὐχὶ διὰ τὰς γελωτοποιίας. Δύναται τις νὰ μοι ἀντιτείνῃ ὅτι τοῦτο ἀρέσκει εἰς τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ Κοινοῦ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἀψίνθιον ἀρέσκει εἰς τὸν μέθυσον, καταλήγοντα ὁμῶς εἰς τὴν ἡλιθιότητα καὶ τὸν θάνατον.

Εἰς τὴν δευτέραν παράστασιν καθ' ἣν ἐδιδάχθη ἡ «Γαλάτεια» δὲν παρευρέθη διὰ δύο λόγους· πρῶτον μὲν, διότι τὸ δρᾶμα μοι εἶναι ἄγνωστον, καὶ μὴ γνωρίζων τὴν Ἑλληνικὴν δὲν θὰ ἠδυνάμην νὰ ἐπιφέρω περὶ αὐτοῦ κρίσεις· δεύτερον δὲ, διότι τὰ ἐν λόγῳ δράματα τ' ἀναγόμενα εἰς τὴν μυθολογίαν, δὲν δύνανται νὰ εὐδοκίμησωσιν εἰς τὸν θετικὸν ἡμῶν αἰῶνα, καθ' ὅν τὸ θέατρον ὀφείλει ν' ἀναπαριστᾷ τὸν ἐνδύμυχον κοινωνικὸν βίον μετὰ τῶν ἐλαττωμάτων, κακιῶν καὶ ἀρετῶν αὐτοῦ.

Κατὰ τὴν τρίτην παράστασιν ἐδιδάχθη ἡ Κυρία μὲ τὰς καμελιάς. Τὸ τοιοῦτον δρᾶμα εἶναι τι ἔξοχον ἐν πάσῃ θεατρικῇ παραστάσει, τὸ ἰδιαζόντως προτιμώμενον ἔργον ὑφ' ὅλων τῶν πρωταγωνιστῶν, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς κυρίας Παρασκευοπούλου. Κατὰ τὴν πρώτην ἐμφάνισιν αὐτῆς ἐπὶ τῆς σκηνῆς, εἶπον κατ' ἑμαυτὸν: «Ἴδου ἡ Μαργαρίτα Γωθιέρου, οἷαν τὴν ἐπενόησεν ὁ Δουμάς». Εἰς τὰς πρώτας τρεῖς πράξεις ἀνεδείχθη καλλιτέχνης λεπτῆ, ἐμπλῶς ἔστρου καὶ φιλαρεσκείας, φυσικῆ, ἔντονος ἐν ταῖς δραματικαῖς πράξεσι, μὲ ἀπαγγελίαν κατάλληλον εἰς τὰς διαφόρους δραματικὰς περιστάσεις, πάντοτε ἀκριβῆς, μὲ προσφύεις κάμψεις τῆς φωνῆς καὶ καταλλήλους ἀποχρώσεις. Ἐπανηρόμην εἰς τὴν νεότητά ἐπὶ τῇ ἀναμνήσει τῆς Cazzola καὶ τῆς Marini· ἀλλὰ διατὶ ἐν ταῖς Δ' καὶ Ε' πράξεσι, κυρία Παρασκευοπούλου, δὲν ἀνεδείχθητε τοσοῦτον φυσικῆ, τοσοῦτον ἔντονος ὡς εἰς τὰς τρεῖς πρώτας; Βεβαίως ἡ φύσις σᾶς ἐπεδαψίλευσε πλεῖστα προτερήματα· διατὶ νὰ μὴ τὰ ἐφαρμόσητε ὅλα; Τὴν μετὰ τὸν Ἀρμάνδου ὑπερέχουσαν σκηνὴν δὲν διηρμηνεύσατε μετ' ἀποχρώσεως φυσικότητος. Ἡ πάλιν τοῦ πρὸς τὸν Ἀρμάνδον ἔρωτος καὶ τῆς δοθείσης ὑποσχέσεως εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἀποκαλύψητε τὴν θυσίαν εἰς ἣν ὑπεβάλλεσθε, ὄφειλε νὰ παρασταθῇ ἐντονώτερον κατὰ τὰς τὸς λόγους, τὴν ἔκφρασιν τοῦ προσώπου καὶ ἰδίως ὅταν λέγετε, ὅτι ἀγαπᾶτε τὸν Κ. ὡς Ἀρβιλ. Τὸ αὐτὸ δὲ εἰρήσθω καὶ περὶ τῆς στιγμῆς καθ' ἣν σᾶς ρίπτει τὸ βαλάντιον. Εἰς τὴν Ε' ἀνεδείχθητε φυσικῆ καὶ μεγάλη μέχρι τῆς ἀφίξεως τοῦ Ἀρμάνδου. Ἡ ἀπροσδόκητος αὐτοῦ παρουσία πρέπει νὰ προξενήσῃ εἰδός τι παραφορᾶς ἐξ ἧς προέρχεται ἡ φωνὴ ἐκείνη τῆς ψυχῆς ἧτις εἶναι τὸ προανάκρουσμα τοῦ θανάτου αὐτῆς. Σᾶς συμβουλεύω ἐπίσης ν' ἀφήσητε τὰς ἀσκόπους ἐκεῖνας παιδιάς τῶν προσκεφαλαίων καὶ νὰ μὴ διέσκηθε τὴν σκηνὴν τρέχουσα ὀλίγας στιγμὰς πρὸ τοῦ θανάτου, ὡς στερούμενα; φυσικότη-

τος, καθότι ὑποτίθεται ὅτι οἱ περιποιούμενοι ὑμᾶς, θὰ σᾶς ἠμποδίζον κατὰ τὴν ὑστάτην ἐκείνην στιγμὴν νὰ ἐκτρέψηθε εἰς τοιαύτας ἀνωμάλους κινήσεις. Ἀπαιτεῖται θέλησις καὶ δύναμις! Ὑμεῖς εἰς ἣν ἡ φύσις ἐπεδαψίλευσε τοσαῦτα καλλιτεχνικὰ προσόντα, φωνὴν, νοημοσύνην καὶ καλὴν διάθεσιν, πρέπει νὰ μελετήσητε τὴν φύσιν, μόνον μέσον ἵνα ἀναδειχθῆτε ἔξοχος καλλιτέχνης καὶ οὕτω περιποιήσητε τιμὴν εἰς τὴν πατρίδα σας, ἧτις ἀμοιροῦσα εἰσέτι καλλιτεχνῶν ἀξίων τοῦ ὀνόματος τούτου, εἰς Ὑμᾶς ἀτενίζει, ὡς εἰς ἐθνικὴν εὐκλειαν.

Εὐγε Ἀρμάνδε, κ. Εὐτύχιε Βονασέρα, ὑπερέβητε τὰς προσδοκίας μου, εἰσθε νέος εὐπαιδευτος καὶ νοήμων, κέκτησθε ἐξωτερικὸν ἄπταιστον, ἔχετε τέλος πάντων τὰ προσόντα ἅτινα ἀπαιτοῦνται ν' ἀναδειχθῆ τις καλλιτέχνης· ἀλλ' ὅπως καταστήτε ἐντελῶς τοιοῦτος, μελετήσατε τὴν φύσιν· ἐκπαιδεύθητε εἰς τὴν ἱστορίαν, εἰς τὰς γλώσσας καὶ τὴν γραμματολογίαν.

Περὶ τῶν ἄλλων θὰ ἐκταθῶ ἄλλοτε· μὴ ἐπιτρέποντός μοι τοῦτο τοῦ χώρου.

Γ.Γ. Τὸ ἄνω ἄρθρον εἶχε γραφῆ καὶ δοθῆ πρὸς ἐκτύπωσιν, ὅτε παρευρεθῆς εἰς τινὰς κατόπιν δοθείσας παραστάσεις λίαν ἐξετίμησα τὸ καλλιτεχνικὸν ἄλγαντον τοῦ κυρίου Παναγ. Τσοῦκα, ὅστις δικαίως παρὰ τοῦ Κοινοῦ ἐψευρημήθη κατακτίσας τὴν εὐνοίαν ἀπάντων. Οὐχ ἤττον ὡς εὐτράπελος διακρίνεται ὁ κ. Ἰωάννης Βονασέρας εἰς ὃν εὐρὺ ἀνοίγεται τὸ στάδιον τῆς καλλιτεχνίας. Περὶ τῶν κυρίων τούτων προσεχώσῃ ἐν ἐκτάσει.

ΕΥΓΕΝΙΟΣ ΡΩΣΣΗ—ΜΑΡΙΟΣ.

(μετάφρ. ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ ὑπὸ Στεφ. Μαρτζώκη)

ΔΥΣΤΥΧΙΑ!

Τῷ λογιῷ κ. Λεωνίδα Χ. Ζώῃ

Ἡ τελευταία ἐπιστολὴ, ἣν ἡ Φιλομήλα ἔλαβε παρὰ τοῦ συζύγου τῆς διαμένοντος ἐν Buenos Ayres λίαν καθαρῶς, ὡς αἱ ἄλλαι, τῇ ἐξεφράζετο. Ὁ Ἰωάννης ἐπανελάμβανεν εἰς αὐτὴν ν' ἀναχωρήσῃ, διότι ἐν τῇ Ἀμερικῇ ἤθελον ἀπολαύει τῆς εὐτυχίας ἐκεῖνης, ἣν δὲν ἠδύναντο νὰ ἐλπίζωσιν ἐπὶ τῶν καυστικῶν βράχων, καὶ αὐτὴ τέλος ὑπεχώρησεν, εἰ καὶ ἡ θάλασσα τὴν ὁποῖαν ἔβλεπε μακρόθεν, παρὰ τὴν ἐκβολὴν τοῦ Σάγγρου, τῇ προὔξεναι τρόμον.

Ἀμφότεροι ἦσαν τέκνα τῆς δυστυχίας. Πρὸ τοῦ γάμου των, ὁ Ἰωάννης εἰργάζετο διὰ τὸν φιλάργυρον κύριόν του παρ' οὗ ἐλάμβανε γλίσχρον μνηνιαῖον, ἡ δὲ Φιλομήλα ἐφθειρε τὴν εὐρωστον νεότητά της μετερχομένη

Ἰ. Διευθ. Ἀρμάνδε δημοσιεύομεν τὸ ἀνωτέρω χαριέστατον διηγημάτιον, ὅπερ ἐκ ἐπιμῆς γνωστὸς καὶ διαπρεπὴς ἰταλὸς δημοσιογράφος κ. Arturo Giordano εἰς τὴν ἐφημερίδα τῆς Φιλομαχίας ἐκ τῆς ἐκδόσεως ἐν Νεαπόλει εὐηρεστήθη ν' ἀπειροφῆ ἡμῶν.

Ι. ΔΙΕΥΘ. ΑΡΜΑΝΔΕ
ΔΗΜΟΣΙΕΥΟΜΕΝ Τὸ ἀνωτέρω χαριέστατον διηγημάτιον, ὅπερ ἐκ ἐπιμῆς γνωστὸς καὶ διαπρεπὴς ἰταλὸς δημοσιογράφος κ. Arturo Giordano εἰς τὴν ἐφημερίδα τῆς Φιλομαχίας ἐκ τῆς ἐκδόσεως ἐν Νεαπόλει εὐηρεστήθη ν' ἀπειροφῆ ἡμῶν.

ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΓΓΕΛΟΥΡΙΟΥ

τὸ ἐπάγγελμα τῆς πλυντρίας. Συχνάκις ὁ Ἰωάννης τὴν εἶχεν ἴδει ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ρύακος τοῦ διατρέχοντος βραδέως τὴν χώραν καὶ εἶχε παρατηρήσει τοὺς καλῶς τετορευμένους καὶ ἐρυθροὺς ὑπὸ τοῦ ἡλίου γυμνοὺς βραχιόνάς της καὶ τὸ εὐχαρι τοῦ ὠραίου σώματός της στῆθος καὶ συχνάκις κατελαμβάνετο ὑπὸ ἐκστάσεως ὁ ταλαίπωρος νεανίας!

Ἀσκαυκταετείς ὠμολόγησαν, τῇ συνεργείᾳ γραΐας τινός, τὸν ἔρωτά των καὶ ἐντὸς ὀλίγου χρόνου ἐγένοντο σύζυγοι.

Ἄλλὰ, μετὰ τοῦ γάμου, δὲν ἔσχον καὶ ὅλην τὴν εὐτυχίαν οἱ νεόνυμφοι ἢ καθημερινῇ ἐργασία δὲν ἐπῆρκει διὰ τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαΐα καὶ ὁ Ἰωάννης ἐσκέφθη τὴν Ἀμερικὴν.

— Ὡ Φιλομήλα, ὑπάγω νὰ εὔρω τὸν φίλον Νικόλαον αὐτὸς, εἶμαι βέβαιος, δὲν θὰ μὲ ἀρνηθῇ χρήματα, ἐπὶ δανείῳ, διὰ τὸ ταξίδιον.

— Δὲν φοβεῖσαι τὴν θάλασσαν; Καὶ ἂν σὲ καταπνίξῃ; Ἄχ! ὄχι, ἀπόβαλε τοιαύτην ἰδέαν· ἐγὼ ἐπειτα, δὲν θὰ ὑποφέρω νὰ μείνω ἐδῶ μόνη.

Ἄλλ' ὁ Ἰωάννης ἀνεχώρησεν εὐθὺς, ἅμα ὡς ὁ φίλος του τῷ κατέθεσε τὰ διὰ τὸν πλοῦν ἐξοδα.

Ἐν τῇ Ἀμερικῇ ἠδυνήθη νὰ εὐπορήσῃ. Καρπὸς τῆς καθημερινῆς ἐργασίας του ἦτο σημαντικὸν τι ποσόν. ὅπερ ἴσως οὐδέποτε ἔλαβεν ἀνὰ χεῖρας ἐν τῷ τόπῳ του, δὲν ἐβράδυνε δὲ νὰ γράψῃ πρὸς τὴν Φιλομήλαν, μητέρα ξανθοῦ βρέφους, νὰ σπεύσῃ πάραυτα πρὸς αὐτόν.

Ἄυτη κατ' ἀρχὰς ἀπεποιήθη. Ἐλυπεῖτο νὰ ἐγκαταλίπῃ τὴν πόλιν, ὅπου εἶχον ταφῇ οἱ γονεῖς της, τὸν χεῖμαρρον ἐκεῖνον, ὅστις εἶχεν ἀκούσει τὸ πρῶτον φίλημα τοῦ Ἰωάννου, ἐκεῖνον τὸν χεῖμαρρον, ὅστις ἔφερεν ἀνὰ τὴν θάλασσαν τὰ μέλη, ἅτινα ἦδε μετὰ τῶν συντρόφων της. Πῶς νὰ λησμονήσῃ τὴν Καρμέλλαν ἄδουσαν ἐπιχαρίτως τὴν ἐπαθόν.

«φεύγει κι' αὐτὸς ὁ ἔρωτας καὶ δὲν γυρίζει πλειὰ»

Ἡ κεφαλὴ της λοιπὸν περιεδνεῖτο. Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως, ἠθέλησε ν' ἀπαγγεῖλῃ εἰς τὴν Παρθένον τὴν προσευχὴν της, ὅπως τὴν διαφυλάξῃ κατὰ τὸν πλοῖν. Ἐκλαυσε καὶ μετὰ δακρυβρέκτων ὀφθαλμῶν ἐξῆλθῆς κόμης φέρουσα εἰς τὰς ἀγκάλας τὸ βρέφος, ὅφου ἠσπάσθη ὅλας τὰς φίλας της.

Ὅταν ἐφθασεν εἰς ἀνοικτὸν πέλαγος, ὁ φόβος τὴν κατέλαβε· παρετήρει πέριξ καὶ ἐβλεπεν ὕδωρ, ὕδωρ, πάντοτε ὕδωρ κυανόχρουν ἐκτεινόμενον καὶ τέλος πυκνὴν ὁμίχλην ἐμποδίζουσαν αὐτὴν νὰ διακρίνῃ περαιτέρω. — «Καὶ ἡ Ἀμερικὴ, ποῦ εἶνε ἡ Ἀμερικὴ; Εἰς ποῖον μέρος κεῖται; Ἐὰν τὸ πλοῖον ἐβυθίζετο; Ταῦτα καὶ ἄλλας παραδοξολογίας διελογίζετο, τότε δὲ μόνον ἀπήλασε μικρὰς τινος ἀναπαύσεως, ὅταν τὸ βρέφος ἔκλειεν εἰς ὕπνον τοὺς ὀφθαλμούς καὶ ἠδύνατο νὰ ψιθυρίσῃ ἐν Θεοτόκε Παρθένε. Εἶτα πάλιν ἐνεθυμείτο τὴν κόμην, τὸ γηραιὸν ἱερέα, ὅστις τόσον καλῶς τὴν ἐξωμολόγει...

Καὶ ὅμως ἡ προσδοκωμένη γῆ τοῦ χρυσοῦ δὲν ἀπείχε πολὺ — «Ὡ Ἰωάννη, ἰδοὺ με τέλος· πλησίον σου, εἰς τόπον ὁ ὁποῖος θέλει μᾶς προσξενήσει εὐχαρίστησιν, ἀλλ' ἐὰν δὲν σ' εὔρισκον!...

Ταῦτα ἐκείνης σκεπτομένης, τὸ κολοσσαῖον πλοῖον ἠγκυροβόλησεν ἐν τῷ λιμένι, ὀλίγον μακρὰν τῆς ὄχθης. Παρὰ τὴν κλίμακα συνεσωρεύθησαν μικραὶ λέμβοι, ὅπως μεταβιβάσωσι τοὺς ἀφικομένους. Ἐν τινι ἐξ αὐτῶν ἐφαίνετο ὁ Ἰωάννης, ὄρθιος καὶ προσεκτικὸς ἵνα ἴδῃ, ἐὰν ἡ σύζυγός του ἀφίκετο. — «Φιλομήλα!» ἀνέκραξεν, ὡς τὴν διέκρινε, «Φιλομήλα!» καὶ ἐσπευσεν εἰς τὴν κλίμακα, ἵνα ἀνέλθῃ ἐπὶ τοῦ πλοίου, ὅπερ μετὰ κόπου κατώρθωσεν. Ἐνηγκαλίσθη τὴν σύζυγόν του, ἠσπάσθη τὸ τέκνον του, τῷ ὁποῖον μειδιῶν τῷ ἐθώπευε τὸ πρόσωπον καὶ εἶτ' ἀπεβιβάσθησεν εἰς τὴν ξηράν. — Καὶ τώρα, ὦ Φιλομήλα, εἶπεν ὁ Ἰωάννης, ὁ κόσμος εἶνε δι' ἡμᾶς. ὦ! εἶμεθα εὐτυχεῖς τέλος!

Οὐχ ἤττον ἡ Φιλομήλα δὲν εἶχε γεννηθῆ, ὅπως χαιρῇ. Πράγματι, ἐπὶ τινος μῆνας ἦσαν περιχαρεῖς, ἀλλὰ κατόπιν ὁ Ἰωάννης προσεβλήθη ὑπὸ ἀσθενείας, ἥτις, ἀποκορούσα πᾶσαν θεραπείαν, ἐθανάτωσεν αὐτόν. Καὶ ἤδη εὐρίσκεται μόνη καὶ ὑπὸ τὸ βάρος πάλιν τῆς ὠχρᾶς δυστυχίας καὶ ἐν ξένη χώρα, ἐνθα δὲν ἔχει συγγενεῖς, οὔτε φίλους, ἐν χώρᾳ τὴν ὁποίαν καταρᾶται.

Αἱ σύντροφοι ὅμως ζῶσι πάντοτε εὐθυμοὶ ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δροεροῦ ὕδατος τοῦ χεῖμαρρου καὶ ἄδουσιν.

«φεύγει κι' αὐτὸς ὁ ἔρωτας καὶ δὲν γυρίζει πλειὰ»

Napoli

ARTURO A GIORDANO

Direttore della «Rivista Letteraria»

ΙΣΤΟΡΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ ΖΑΚΥΝΘΟΥ

ΤΟ ΑΡΧΕΙΟΦΥΛΑΚΕΙΟΝ

(συνέχεια] ὄρα φύλλον Ζ.)

Ὁ χρόνος, καθ' ὃν ἐτηρεῖτο ἐν τῇ θέσει αὐτοῦ ὁ προϊστάμενος τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου, διήρκει κατ' ἀρχὰς μὲν τέσσαρα, εἶτα τρία καὶ τέλος δύο ἔτη, ἐξελέγετο δὲ ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου τῆς Κοινοτήτος φέρων τὸν τίτλον «Γραμμαματεὺς τῆς Πόλεως καὶ συμβολαιογράφος παρὰ τῷ Ἀρχαιοφυλακείῳ» (Cancellier della Città e nodaro deputato all' archivio) ὑπεχρεωτο δὲ νὰ κρατῇ ἅπαντα τὰ βιβλία τοῦ Συμβουλίου καὶ τὰ τῶν Συμβολαιογράφων ὡς καὶ τὰς διαθήκας καὶ τὰ λοιπὰ ἔγγραφα καὶ νὰ καταθέτῃ εἰς τὰς γείρας τῶν Συνδίκων 20 βελάκια, προωρισμένα διὰ τὴν πληρωμὴν εὐαφορμῆς, ἣν ἡ Κοινότης Ζακύνθου ἐπλήρωνεν εἰς

πυς διαδόχους τοῦ ποτὲ Πύλου Γάητα διὰ τὸ Ἀρχεῖον αὐτῆς. Οὐχ ἦττον τὸ ὑπουργεῖμα τοῦ Ἀρχιεπιφύλακος περιλαμβανόμενον μετὰ τῶν τότε καλουμένων Cariche di lucro εἶχε πολλὰς ἀπολαύς. Διὰ διαταγῆς τοῦ Προβλεπτοῦ Ζακύνθου Ἀλοῖσίου Κουερίνου (1686—1688) χρονολογουμένης ἀπὸ 7 Ὀκτωβρίου 1688 ἐγένετο νέα διατίμησις τῶν ἐν τῷ Ἀρχιεπιφυλακείῳ ἐπαφινόμενων τοῖς αἰτοῦσιν ἐγγράφων, μὴ ἰσχυοῦσης πλέον τῆς παλαιᾶς. Ἡ διατίμησις αὕτη ἀνηρτήθη ἐπὶ πίνακος ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τῆς Κοινότητος, πρὸς γνῶσιν καὶ συμμόρφωσιν τῶν ἐνδιαφερομένων. Εἶχε δὲ ὡς ἑξῆς:

Δι' ἀντίγραφον ἐγγράφου τοκογλυρίας (προσυχίου), μέχρις 25 ρεαλίων. Ασπρα 2	
» » ἄνω τῶν 25 ρεαλίων..... »	5
» » πωλήσεων ἢ ἐναλλαγῆς μείον τῶν 10 ρεαλίων »	3
Καὶ ἄνω τῶν 10 ρ. ἦτοι μέχρι τῶν 50 ρ..... »	5
Καὶ ἄνω τῶν 50 ρ..... »	40
Δ ἀντίγραφον ἀπλῆς παραγγελίας ἀσπρων 2..... »	2
» » » » 6..... »	6
» » γυλίου μεγάλων πλοίων..... »	10
» » » μικρῶν »..... »	5
» » οἰκσδήποτε προσφορᾶς οἰουδήποτε εἶδους..... »	10
» » ἐτησίως ἐκμισθώσεως..... »	2
» » πλέον τοῦ ἔτους »..... »	4
» » ἐταιρείας »..... »	5
» » προικίου χάρτου..... »	5
» » προικίας παρακαταθήκης μέχρις 100 ρ..... »	5
» » ὁμοίου εἶδους ἀπὸ 100 μέχρι 500 ρ..... »	10
» » » » 500 καὶ ἄνω..... »	45
» » συγκαταθέσεως καὶ συναλλαγῆς..... »	10
» » διαθήκης ἀπὸ 100—300 ρ..... »	20
» » ὁμοίου εἶδους ἀπὸ 500 ρ. καὶ ἄνω..... »	30
» » καταγραφῆς μέχρις 100 ρ..... »	10
» » ὁμοίου εἶδους ἀπὸ 100 ρ. καὶ ἄνω..... »	40
» » ἐλάχιστου μεγάλου ποσοῦ 500 ρ. καὶ ἄνω..... »	40
» » ἀποικιακοῦ ἐγγράφου..... »	2
» » πληρωμῆς χρέους..... »	2
» » ἐνσφραγίστων ἐγγράφων παρουσιαζομένων ὑπὸ τῶν Συμβ) γράφων εἰς τὸν Ἀρχιεπιφύλακα..... »	4
» » ἕκαστον βιβλίον, ζητούμενον πρὸς εὑρεσιν ὑποθέσεως τινος..... »	2
» » ἀποφάσεις τῶν Ἐπιθεωρητῶν τῶν ὁδῶν πρὸς τὸν Ἀρχιεπιφύλακα τῆς Κοινότητος..... »	12
» » ἕκαστον ἀντίγραφον αὐτῶν..... »	2
» » Ἡ ἀνεγέρσις ὁμοῦ τοῖς, ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν, νέου οἰκῆματος, ὅπου	

ἔμελλε νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀρχιεπιφυλακεῖον ἐβράδυνεν, ἄγνωστον διὰ τίνας λόγους, νὰ ἐκτελεσθῆ, διότι, δύο ἔτη κατόπιν, εὐρίσκωμεν ἀναφορὰν τοῦ τότε ἀρχιεπιφύλακος Ἰουλίου Κοντούτση χρονολογουμένην ἀπὸ 12 Ἰανουαρίου 1668, δι' ἧς ἐζήτει, ὅπως τάχιον ληφθῆ φροντίς οὐ μόνον ὑπὲρ τῆς ἀνεγέρσεως τοῦ νέου οἰκῆματος, ἀλλὰ καὶ ὑπὲρ τῆς τακτοποιήσεως τῶν βιβλίων καὶ θραδύτερον ἐτέραν ὁμοίαν τοῦ Ἀρχιεπιφύλακος Ἀλοῖσίου Σέρρα πρὸς τὴν Διοίκησιν, τοὺς Συνδίκους καὶ τὸ Συμβούλιον ἀπὸ 2 Ἰουνίου 1675 περὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου. «Ἐὰν —λέγει προοιμιαζόμενος ὁ Α. Σέρρας— τὸ ἐφευρετικὸν τοῦ ἀνθρώπου πνεῦμα ἢ δὲν ἐγνώριζε νὰ διακρινῆται διὰ τῶν χαρακτήρων ἐν τῇ μνήμῃ τῶν μεταγενεστέρων, δυστυχῶς ἤθελεν ἐπακολουθήσει ὁ θάνατος οὐ μόνον τοῦ σώματος, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς ἀρετῆς, τῆς ἰκανότητος, τῆς δόξης· οὐδὲ κατὰ συνέπειαν θὰ ὑπῆρχε διάκρισις βαθμῶν μετὰ τῶν προσώπων, ὑφισταμένης τοιαύτης συγχύσεως, χαλαρούσης τὴν ὑπὸ τοῦ παραδείγματος τῶν προγενεστέρων εἰσαχθεῖσαν καλὴν τάξιν. Ὁ μὴ ἀναγνωρίζων τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἢ οὐδαμῶς εἶνε ἄξιος μνήμης ἐν τῷ μέλλοντι, ἢ μόνος θέλει ἐκφυλισθῆ· καὶ ὁ μὴ καταβάλλων πάντα τὰ μέσζ, ὅπως φθάσῃ εἰς τὰ ὄμματα τῶν ἐπερχομένων αἰώνων οὐδὲ καὶ ἐν τῷ παρόντι τυγχάνει ἄξιος, ὅπως τὸν σκέπτηται τις.» Καὶ ἐξακολουθεῖ ἐκθέτων ἐν τῇ ἀναφορᾷ του ἐκείνη ὅτι, καίτοι πολλὰς καὶ διαφοροὺς ἀναφορὰς ὑπὲρ τοῦ ἀκαταλλήλου τοῦ οἰκῆματος καὶ τῆς ταξινομήσεως τῶν βιβλίων τοῦ Ἀρχείου εἶχον ὑποβάλει οἱ προκατόχοι αὐτοῦ, οὐχ ἦττον διὰ πολλοὺς λόγους οὐδεμία εἶχεν ἐπέλθει θεραπεία, ἐπεκαλεῖτο δ' ἐν τέλει τὴν πρόνοιαν τοῦ Συμβουλίου ὑπὲρ τῆς ἰδρύσεως τοσοῦτον ἐπωφελοῦς οἰκῆματος. Ὅπως δὴποτε ὁ ἀρχιεπιφύλαξ οὗτος ἐφάνη ἀληθῶς ἄξιος τοῦ ὁποίου ἀνέλαθεν ὑπουργῆματος, διότι ἐν τῷ ἐρειψίμῳ ἐκείνῳ Ἀρχιεπιφυλακείῳ ἐπέφερον οὐχὶ ὀλίγας ἐπισκευὰς καὶ βελτιώσεις, ἐφ' ὅσον οἱ χρηματικοὶ του πόροι ἐπέτρεπον τοῦτο. Τὴν ἀναφορὰν τοῦ Α. Σέρρα λαβόντες ὑπ' ὄψιν οἱ τότε Σύνδικοι Γεώργιος Βάλσαμος, Ἰωάννης Μακρῆς καὶ Μάρκος Μοτσενίγος ἐν συνεδρίῳ ὑπὸ τὴν αὐτὴν χρονίαν 2 Ἰουνίου 1675 ἐψήφισαν, ἵνα δι' ἐξόδων τῆς Κοινότητος οἰκοδομηθῆ ὀικημα κατάλληλον, ὅπως συμπεριλάβῃ τὰ ἀνωτέρω βιβλία καὶ ἐγγραφα, ἀλλὰ καὶ πάλιν ἡ ἀπόφασις αὕτη ἔμεινεν ἐπὶ τοῦ χάρτου, διότι ἐν συνεδρίῳ τῆς 3ης Αὐγούστου 1676 ἐκρίθη καλλίτερον ὑπὸ τῶν τότε Συνδικῶν Γεωργίου Συγούρου, Κωνσταντίνου Λογοθέτου καὶ Ρενιέρου Σέρρα, ἵνα πρὸς τοῦτο λάβωσιν εἰς ἐδαφονομίην τὴν οἰκίαν τοῦ Σ. Κοκκίνῃ ἐν τῷ φρουρίῳ, ἀντὶ δέκα ρεαλίων ἐτησίως εἰς θάρος τοῦ Ἀρχιεπιφύλακος, εἰς ὃν παρεχωρήθη καὶ ἡ οἰκία, ὅπου τὸ πρῶτον ὑπῆρχε τὸ Ἀρχεῖον τῆς Κοινότητος, προαίτιον χάρισιν. (Ὅρα ἐγγραφα ἐδαφονομῆς ἀπὸ 1ης Αὐγούστου 1676 εἰς τὰς πράξεις τοῦ συμβολαιογράφου Ι. Σκουλογένους.) Ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ τοῦ Κοκκίνῃ, εἰς ἣν μετέφερον κατόπι τὸ Ἀρ-

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟΝ ΑΙΘΟΥΣΙΟΥ

γείων, σχηματίσθη προσέτι καὶ τὸ δικαστήριον τῆς Κοινότητος. Βραδύ-
τερον ἐν ἄλλῃ συνεδρίᾳ τῆς 22 Ἰουλίου 1677 ἀπεφασίσθη, ἵνα ἐκ-
λεχθῆ ἐπὶ πέντε ἔτη ἀρχαιοφύλαξ τῆς Κοινότητος ἐκ τοῦ σώματος
τοῦ Συμβουλίου, ὑποχρεούμενος ν' ἀνεγείρῃ δι' ἰδίων ἐξόδων του τοῦ-
χον πρὸς τὸ θόρειον μέρος τῆς ὑπὸ ἐδαφονομίην οἰκίας, ὡς ἐπίσης
νὰ σχηματίσῃ χαρτοθήκας καὶ διαμερίσματα ὅμοια πρὸς τὰ τοῦ Διοι-
κητικοῦ Ἀρχείου ἐντὸς τριῶν μηνῶν, νὰ πληρῶνῃ τὸ θάρος τῆς ἐ-
δαφονομίης, νὰ δέσῃ ἅπαντα τὰ βιβλία, τὰς προικοπαραδόσεις καὶ
ὅ,τι ἄλλο ὑπῆρχεν ἐν τῷ Γραφείῳ τῆς Κοινότητος, ἀπαριθμῶν καὶ θέ-
των κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν αὐτὰ ἐντὸς τῶν ὁποίων ἐμελλε νὰ κατα-
σκευάζῃ χαρτοθηκῶν, ἧτοι κατὰ μέρος τὰ πρωτόκολλα καὶ τὰς προι-
κοπαραδόσεις, τὰ μὲν τῆς πόλεως τὰς δὲ τῶν πολιτῶν, σχηματί-
ζων τέλος καὶ τὸς συνθήκας αὐτῶν καταλόγους. Ὄφειλεν ἐπίσης ὁ
αὐτὸς Ἀρχαιοφύλαξ νὰ σχηματίσῃ βιβλίον, ἐν ᾧ ἔπρεπε νὰ σημειῶσι εὐ-
κρινῶς ἀπάσας τὰς ἐκάστοτε διαθήκας ἐκάστου συμβολαιογράφου μετὰ
τῶν ὀνομάτων τοῦ τε διαθέτου καὶ τοῦ Συμβολαιογράφου, αἵτινες
διαθήκαι ἔπρεπε νὰ διαφυλάττωνται εἰς μέρος ἀσφαλές. Πλὴν τού-
των ὑπερρεῖτο νὰ σχηματίσῃ βιβλίον ἢ κατάλογον, ἐν ᾧ ὄφειλε
νὰ καταχωρίσῃ πάντα τὰ συμβολαιογραφικὰ βιβλία, τὰς προικοπαρα-
δόσεις, τὰ βιβλία τοῦ Συμβουλίου καὶ ὅ,τι ἐνουπῆρχεν ἐν τῷ Ἀρχείῳ,
τεριγράφων ἀκριβῶς τὸν χρόνον τῆς ἐνάρξεως καὶ λήξεως ἐκάστου,
τὰ ὀνόματα τῶν Συμβολαιογράφων καὶ τῶν ἐγγράφων, ἅτινα ἔπρεπε
νὰ ὦσιν ὑπογεγραμμένα ὑπὸ τῶν Συνδίκων, ἐπὶ ποιῆ τῶν Ἀρχαιο-
φυλάκων 200 βραβίων καὶ σερήσει τοῦ ὑπουργήματος αὐτῶν ἀπο-
κλειομένων τοῦ Συμβουλίου ἐπὶ ἐξ ὅλα ἔτη. Γενομένης δὲ ψηφο-
ρορίας ἐξελέχθη ὡς ἀρχαιοφύλαξ ὁ Ἀναστάσιος Βαρθολομαῖος, ὅστις καὶ ἐξ-
επλήρωσε τὰς ἄνω ὑποχρεώσεις αὐτοῦ.

Ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπισκευῆς τῆς στέγης καὶ τοῦ σανιδώματος τοῦ
Ἀρχαιοφυλακείου τῆς Κοινότητος, ἅτινα ὑπὸ ἀναποφεύκτου ἠπειλοῦντο
καταστροφῆς, ἅμα δὲ τὸ στενόχωρον τοῦ οἰκήματος, ἕνεκα τῆς ἐν αὐ-
τῷ νέας προσθήκης διαφόρων βιβλίων ἠνάγκασε τοὺς τότε Συνδικούς
Νικόλαον Μοτσενίγον καὶ Νικόλαον Γαήταν, ἵνα ἐν συνεδρίᾳ τῆς 11
Μαΐου 1705 προτείνωσι τὴν ἐκλογὴν νέου ἀρχαιοφύλακος ἐπὶ τρία ἔ-
τη, ὑποχρεομένου τούτου ἐν διαστήματι δέκα μηνῶν ἀπὸ τῆς ἐκλο-
γῆς του νὰ ἐπισκευάζῃ τὴν στέγην καὶ τὸ σανίδωμα τοῦ Ἀρχαιοφυ-
λακείου διὰ δοκῶν καὶ σανίδων, ὅπου ἀνάγκη ἀπῆται τοῦτο, νὰ πε-
ρικλείσῃ τοὺς τοίχους τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου διὰ δοκῶν καὶ σανίδων, παν-
ταχόθεν, ἢ νὰ σχηματίσῃ χωριστὰς χαρτοθήκας, ἐν εἴδει βιβλιοθή-
κης, μετὰ φυλλωμάτων, ἐν αἷς τιθέμενα τὰ βιβλία ἔτι μᾶλλον νὰ
τροφυλάσσωνται ἐκ τῆς ὑγρασίας, σημειῶν πρὸς τὰ ἐξω τῶν χαρτοθηκῶν
τούτων τὸ ὄνομα ἐκάστου Συμβολαιογράφου καὶ τὸ ἔτος τῆς τε ἐνάρ-

ξεως καὶ λήξεως τῶν πράξεων αὐτοῦ· ἐπειδὴ δὲ τὰ συμβολαιογραφικὰ
βιβλία ἦσαν ἄνευ ἐξωφύλλων, ὑπερρεῖτο ὁ αὐτὸς ἀρχαιοφύλαξ νὰ
κατασκευάζῃ ἐξωτερικὰ περικαλύμματα πάντων τῶν βιβλίων, ἰδίᾳ δὲ
τῶν νεωτέρων Συμβολαιογράφων, ἅτινα καὶ συνεχέστερον ἐπεζητοῦντο, θέ-
των ἅμα αὐτὰ κατ' ἀλφαβητικὴν τάξιν, κατὰ τὸν χρόνον τῆς ὑπη-
ρεσίας αὐτοῦ. Τοιοῦτος δὲ ἀρχαιοφύλαξ ἐξελέγη ὁ Ἀναστάσιος Καψο-
κέφαλος, ὅστις συμφώνως τῇ ὁποίᾳ εἶχεν ἀναλάβει ὑποχρεώσει ἐπεσεύα-
σε τὸ Ἀρχαιοφυλακεῖον, ὡς τοῦτο προκύπτει ἐκ τινος πιστοποιητικοῦ
τῶν Συνδίκων Ἀντωνίου Σουμάκη καὶ Ἰωάννου Δαρσίου Σέρρα ἀπὸ 27
Ἀπριλίου 1704. Τῷ 1720 Μαρτίου 6, ἐκλεχθεὶς ὡς ἀρχαιοφύλαξ ὁ Ὀ-
κτάβιος Βολτέρρας ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ σχηματίσῃ βιβλίον, ἐν
ᾧ ὄφειλε νὰ καταγράψῃ τὴν σύστασιν τῶν διαφορῶν ἐν τῇ νήσῳ ὑπο-
ουρηγμάτων καὶ ἅπαντας τοὺς ἀστικούς νόμους τοὺς εἰς διάφορα βιβλία
τῆς Κοινότητος διςπαρμένους, πρὸς εὐκολίαν, ἐπίσης ἕτερον βιβλίον με-
τὰ εὐρετηρίου εἰς τὸ τέλος τῶν διαθηκῶν καὶ τῶν βιβλίων ἐν οἷς ἀ-
διακρίτως ἦσαν αὐταὶ σεσημειωμένα, νὰ κατασκευάζῃ νέαν ἐγγραφοθή-
κην, ὅπως ἐν αὐτῇ τοποθετήσῃ τὰ ἐν τῷ Ἀρχείῳ νέα βιβλία καὶ
νὰ πληρῶνῃ τὴν ἐδαφονομίην εἰς τοὺς κληρονόμους τοῦ Γαήτα. Τοιαύ-
την ὑποχρέωσιν ἀνέλαβον καὶ οἱ μετέπειτα ἀρχαιοφύλακες. Ἐπειδὴ δὲ
τὸ Ἀρχεῖον τῆς Κοινότητος καὶ ἡ αἴθουσα ἢ προσωρισμένη διὰ τὴν
συνάθροισιν τοῦ Εὐγενεοῦ Συμβουλίου, ἕνεκα τοῦ χρόνου, εἶχον ἀνάγκην
ἐπισκευῆς, ἐν συνεδρίᾳ τῆς 11 Ἰουνίου 1744 ἐπεψηφίσθη ἡ πληρωμὴ
24 τσεκινίων διὰ τὴν ἐπισκευὴν ταύτην. Τῇ 21 Ἰανουαρίου 1759
ἐπεφορτίσθη ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ὁ τότε ἀρχαιοφύλαξ Λαυρέντιος Μερ-
κάτης, ἵνα ἐντὸς ἔτους σχηματίσῃ γενικὸν κατάλογον πασῶν τῶν συν-
εδριάσεων τοῦ Συμβουλίου καὶ τῶν ἀστικῶν νόμων· ἐν τινὶ δὲ ἀναφο-
ρᾷ χρονολογημένη ἀπὸ 7 Ν)βρίου 1760 ὁ τότε ἀρχαιοφύλαξ ἐβεβαίω-
σε τὸ Συμβούλιον, ὅτι 46 βιβλία ἀπετέλουν τὰς πράξεις τοῦ Συμβουλί-
ου καὶ δύο τόμοι ὀγκώδεις τὰ τῶν διαταγῶν. Τοιοῦτον ἦτο τὸ ἐν τῷ φρου-
ρίῳ ἄρχεῖον τῆς Κοινότητος, καταστραφέν ὑπὸ σεισμοῦ τῷ 1791 καὶ ἐπι-
σκευασθὲν κατόπιν, μέχρι τοῦ τέλους τῆς Ἐνετικῆς κυριαρχίας τῆς
νήσου, ἧτοι μέχρις Ἰουλίου τοῦ 1797. Ἀλλὰ καὶ τὰ λοιπὰ ἐν τῷ
φρουρίῳ ἀρχεῖα, ὡς τὸ Διοικητικὸν, (Masseria Prettoria) ἐν ᾧ ἐφυ-
λάττοντο τὰ ἔγγραφα καὶ τὰ βιβλία τῶν διαφορῶν διοικήσεων καὶ τὸ
τῆς Masseria Fiscale, ἐνθα ἐφυλάττοντο τὰ βιβλία καὶ τὰ ἔγγρα-
φα τῆς δημοσίας περιουσίας, ἅμα δὲ καὶ αἱ κατασχέσεις τῶν δημο-
σίων ὀφειλετῶν, καὶ αὐτὰ, λέγομεν, τ' ἀρχεῖα μεγίστης ἐτύγχανον σπου-

ΑΧ, ΕΛΑ ΓΥΡΙΣΕ

*Αχ! ἔλα γύρισε, γλυκειά μου φίλη,
Νὰ ἰδῶ τὰ μάτια σου, νὰ ἰδῶ τὰ χεῖλη,
Ν' ἀκούω τὸ στόμα σου νὰ τοῦ μιλῆ.

*Αχ! ἔλα γύρισε σὲ περιμένω
Μὲ τὴν ἐλπίδα σου τῶρ' ἀπομένω
Φτερουγίζεις ἄπλωσε 'σὰν τὸ πουλί.

*Αχ! ἔλα γύρισε, νὰ ἰδῆς ἀκόμα
Πῶς θγαίνει ὀλόρροδο, τὸ οὐράνιο χροῶμα
Καὶ πέρα ἢ θάλασσα τὸ πῶς γελά.
Καὶ μέσ' εἰς τὰ λούλουδα πουλιῶν ζευγάρια
Πῶς φτερουγίζουσι ἀνάρια-ἀνάρια,
Πῶς ἐρωτεύονται τρελλά, τρελλά.

Μέσα σ' ἀστρόφωτες νυχτιές καὶ πάλι
Νὰ γέρνης τ' ὠμόμορφο ξυνοῦ κεφάλι
Σ' τὴν πρασινόκαμπη γλυκειά σιγῆ.
Κι' ἐγὼ τοῦ ἴσκιου σου τὴν τόση χάρι
Νὰ βλέπω, ἀγάπη μου, μὲ τὸ φεγγάρι
Νὰ ζωγραφίζεται χάμου στὴ γῆ.

Μέσα εἰς τὰ ὀλόγλυκα γλαυκά σου μάτια
Νὰ θρίσκω ἀπόκρυφα τὰ μονοπάτια
Ποῦ θὰ μὲ φέρουνε εἰς τὸν οὐρανὸν,
Βουβὸς κι' ὀλότρεμος πάλι σιμά σου
Θ' ἀκούω τὴν ἄχνα σου, τὸ σιέναγμά σου
Μαζὶ θὰ χαίρουμαι καὶ θὰ πονῶ.

*Αχ! ἔλα γύρισε, ὄνειρο πλάνο,
Σὰν κλειῶ τὰ μάτια μου εἰς τὸ στῶμα ἐπάνω
Σιμά σου θρίσκουμαι καὶ σοῦ μιλῶ.
Κι' ὅτε τ' ἀστόχαστο βῆμα γυρίσω
Παντοῦ μου φαίνεται πῶς θ' ἀντικρύσω
Τὸ χαμογέλιο σου τ' ἀπατηλό.

*Ὅπου κι' ἂν θρίσκεσαι, κι' ὅπου καὶ νᾶσαι
*Ὅ! μὴ μὲ σκέφτεσαι, μὴ μὲ θυμᾶσαι
Μιά τέτοια θέλησι, δὲν κλειῶ εἰς τὸ νοῦ.
Βαθειά εἰς τὴν σκέψι μου σ' ἔχω πλασμένη,
Γλυκειά βασίλισσα στεφανωμένη,
Τῆς γῆς θρησκεία μου καὶ τ' οὐρανοῦ.
Δ. Ι. ΜΑΡΓΑΡΙΣ

ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΧΡΩΜΑ

(ΤΟΙΣ ΦΙΛΟΙΣ ΖΩΓΡΑΦΟΙΣ)

(συνέχ. ὄρα προηγ. φύλλ.)

Εἰς δὲ τὴν Γλυπτικὴν τὰ αὐτὰ ὡς ἀνωτέρω συμβαίνουσιν ὅσον ἀφορᾷ τὴν ὑπογραφὴν εἶναι τοὔτεστι τὸ ὅλον αὐτῆ. Ναὶ μὲν μερικότητες τινὰς τῶν διαφόρων προϊόντων τῆς ἐν λόγῳ τέχνης ἑλλειπῶς κατὰ τι παρίστησιν, ὡς τριχῶν ἐλαφρίων ἢ βλεμματος διαφάνειαν κτλ. ἀλλ' αὐταὶ περὶ μείναν εἰς αὐτῆς τῆς φύσεως τὴν ἐντελῆ ἐπεξεργασίαν. Ἡ ὑπογραφὴ προορισμὸν κυρίως ἔχει νὰ δείξῃ ἡμῖν διὰ τῆς ἐπιτυχοῦς μεταλλαγῆς τῶν συνιστωσῶν ταύτην γραμμῶν, συμφώνως πρὸς τῆς ὑπ' ὄψιν παραστάσεως τὴν χαρακτῆρα, τὴν διὰ ταύτης ἐκπροσωπούμενην ἔννοιαν ὑπὸ καθαρὸν, ὡς ἐρρήθη, καὶ εὐληπτον τύπον καὶ νὰ ἀνακαλέσῃ εἰς τὴν μνήμην ἡμῶν καὶ αὐτῶν τῶν λίαν μεμακρυσμένων χρόνων τὴν ἱστορίαν πολλάκις, δι' ἐπαγωγῆς καὶ χαρίεντος τρόπου. Ἄσκοπος θὰ ἦτο ἡ προσπάθειά της, ἂν, παραμελοῦσα τὴν παράστασιν τῆς ἐν γένει ιδέας καὶ τῆς καθολικῆς ζωῆς τὴν ἐκφρασιν, κατεγίνετο εἰς τὴν ἐπισταμένην ἐπεξεργασίαν, τὴν ὁποίαν οὐδέποτε θὰ ἐπετύχανε διὰ τῆς γλυφίδος, δευτερευόντων τινῶν μερῶν, ἅτινα ὑπὸ περισσοτέρας ζωῆς περιβάλλονται ἐν ἀπλότητι καὶ ἀφελεῖα παριστάμενα. Ἐγείρει μὲν τὸν θαυμασμὸν ἢ ἐπιτυχανομένην λεπτότης περὶ τὴν ἐργασίαν, ἀλλὰ πολλάκις αὐτὴ καθίσταται πρόξενος ἀμελείας ἀσυγγνώστου, ἀφαιρούσης σημαντικὴν ἀξίαν ἄλλην, ἥτις πρὸς λατρίαν τοῦ ὑπ' ὄψιν τεχνουργήματος τὴν ψυχὴν μᾶς θὰ προητοίμαζε, τοῦ προοίδοντος τελείαν καὶ οὐχὶ παρεμειλημένην ἐκφρασιν. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ὑπογραφῆς, διὰ δὲ τὸ χροῶμα λέγομεν ὅτι οὐ μόνον ἐπάναχτες δένειν εἰς τὴν Γλυπτικὴν τέχνην ἀλλὰ καὶ ἀνάμυστον τυγχάνει καὶ βλαβερὸν ν' ἀποβῆ δύναται. Ὅντως εἰς τοῦ Φειδίου τ' ἀθάνατα ἔργα εἰς ἃ ἐνεφύσησε πράγματι ψυχὴν ὁ δαιμόνιος ἐκεῖνος καλλιτέχνης καὶ ἐξ ὧν ἀπορρέει ἐκφρασις τοσοῦτον ὑψηλὴ καὶ υπερβάλλουσα, τὸ χροῶμα θὰ ἦτο βλαπτικώτατον. Ναί, ἀμαρτία ἀσύγγνωστος θὰ ἐγένετο τ' ἀριστουργήματα ἐκεῖνα, προϊόντα τέχνης μεγαλουργοῦ καὶ τύποι ἀνωτάτης, ὑπερανθρώπου ἐντελείας, νὰ ἐφάψωσιν, ἔστω καὶ μετὰ τέχνης ἴσης, τῶν χρωμάτων οἱ συνδυασμοί. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθές, ὅτι ὑπῆρξεν ἐποχὴ, καθ' ἣν ἐπήλειπον τὰ προϊόντα τῆς ἐργασίας τῶν οἱ καλλιτέχναι διὰ χρωμάτων λεπτῶν ὅπως δῆποτε καὶ διαφανῶν, ἀλλ' ἡ ἐποχὴ αὕτη δὲν ἦτο ἢ καθ' ὅλα εὐδαίμων ἐκείνη ἐποχὴ τῆς 4ης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος, καθ' ἣν τὴν γλυφίδα ἀνά χεῖρας ἐκράτει ὁ μέγας κληῖος τοῦ Χαρμίδου υἱός, ὁ συνεχώσας εἰς τὰ ἔργα τοῦ θαυμάσιου τοῦ αἰσθημα μετὰ τῆς λεπτότητος καὶ τὴν ἐκφρασιν μετὰ τῆς

χάριτος, ἀλλ' ἡ ἐποχὴ τῆς ὀσημέραι δυστυχῶς ἐπιτεινομένης παρακμῆς τῆς γλυπτικῆς τέχνης, καθ' ἣν ἡ ἰδιοτρόπως οἱ καλλιτέχνα: εἰργάζοντο ἢ διερμηνεῖς τῶν ἀτομικῶν διαθέσεων τούτου ἢ ἐκείνου καθίπταντο, μὴ ὑπέκοντες πλεονεξίας εἰς τοῦ αἰσθήματος τὰς εὐγενεῖς υποχρεώσεις καὶ τοῦ καλοῦ τοὺς ἀλανθῆστους κανόνας. Τοιαύτης παρηκμακυίας τέχνης ἀτελῆ καὶ ξηρὰ προϊόντα εἶχον ἀνάγκην βεβαίως τοῦ χρώματος ἵνα, ἀφ' ἐνός μὲν καλύψωσι τὰς ἐκ τῶν ἀτελειῶν αὐτῶν προσγγυνομένης δυσἀρεστοὺς ἐντυπώσεις, ἀφ' ἑτέρου δέ, ἵνα ἀποδώσωσιν εἰς αὐτὰ μικρὸν τι μέρος τῆς θερμῆς καὶ τῆς ζωῆς ἐκείνης, τὴν ὁποίαν μόνον ὁ δαιμόνιος ἐκεῖνος γλύπτης τῆς 4ης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος διὰ τῆς γλυφίδος εἰς τὰ ἔργα του ἠδύνατο νὰ μεταβιβάξει.

Καὶ ταῦτα ἐν συντόμῳ περὶ τῆς Γλυπτικῆς, καθόσον δ' ἀφορᾷ τὴν Γραφικὴν, τὸ πρῶγμα δὲν ἔχει οὕτω. Ὅ,τι εἰς τὰς ἄλλας δύο τέχνας οὐ μόνον ἄχρηστον, ἀλλὰ καὶ βλαπτικὸν πρὸς τούτοις ἦτο, ἀπ' ἐναντίας εἰς ταύτην ἐπάναγκες καὶ θελκτικὸν συνάμα τυγχάνει. Ἄφοῦ ἡ ὑπογραφή εἰς τὰ ἔργα τῆς ἐν προκειμένῳ τέχνης, πρῶτη μετ' ἐπιμελείας καὶ τέχνης τὴν ἀποστολὴν τῆς ἐκπληρώσεως ἀποστολὴν ἀληθῶς ἐπίσημον καὶ ὑψηλὴν, ἀνάγκη νὰ προσέλθῃ κατόπι καὶ τὸ χρῶμα, ἵνα, διὰ τῆς ἰδιαζούσης αὐτῷ χάριτος, ἀποτελειώσῃ ταῦτα, τὸν τόνον καὶ τὴν ὄψιν του μεταλλάσσον ἐκάστοτε συμφῶνως πρὸς τοὺς κανόνας αὐτῆς καὶ σαφηνίσῃ πρὸς τούτοις, ἔτι πλεονεξίαν, μερικότητάς τινος ἐπ' αὐτῶν, τὰς ὁποίας ἡ ὑπογραφή, ἔνεκεν τῆς δι' ἀπλῶν μόνον γραμμῶν παραστάσεως τούτων, ἀφῆκε κάπως διφορούμενας. Τὸ χρῶμα, ὁ κατ' ἐξοχὴν οὗτος τῆς φύσεως κληρὸς, εἶνε εἰς τὴν Γραφικὴν ἀπαραίτητον λίαν, ἅτε προσάπτον εἰς τὰ ἔργα αὐτῆς ἐκφρασιν, ποικιλίαν καὶ κάλλος. Ὅ,τι ἡ ὑπογραφή ὑπὸ τύπον γενικωτέρας ἰδέας συλλαβοῦσα, παρέστησε διὰ τινος καθολικῆς ζωῆς, τὸ χρῶμα σπεύδει νὰ μερικεύσῃ τοῦτο, ἀποτυποῦν εἰς αὐτὸ ἑτέραν τινα ζωὴν, τὴν τοῦ εἶδους τοιαύτην. Ἐκείνης μὲν τὸ πρῶτον τοῦ καλοῦ στοιχείου σκοπὸς ἐστὶ νὰ παρουσιάσῃ ἡμῖν, τούτου δὲ προορισμὸς τὰς μεγάλας καὶ γοητευτικὰς ὄψεις τῆς φύσεως, τουτέστι τὸ ὑψηλὸν μετὰ χάριτος νὰ μᾶς ὑποδείξῃ. Ἡ μὲν ὑπογραφή τέλος εἶνε τὸ κυρίως καὶ κατ' ἐξοχὴν σῶμα, οὕτως εἰπεῖν, τῆς Γραφικῆς, εἰς ὃ πάντα τῆς ζωῆς τὰ δείγματα θ' ἀναφαίνονται, τὸ δὲ χρῶμα, ἡ γλυκεῖα, ἡ εὐφρόσυτος χαρίεσσα τούτου περιβολή, ὅποτε μετὰ τέχνης ἐπαινετῆς ὑπὸ τοῦ χρωστήρος τοῦ Γραφέως ἐξυφανθῇ.

Ἐν τούτοις οἰανδήπρτε καὶ ὄσῃν ἄξιαν φαντασθῶμεν ὅτι ἔχει τὸ χρῶμα, εἶνε αὕτη κατωτέρα ἐκείνης τῆς ὑπογραφῆς. Ἡ Γραφικὴ, τὸ θελκτικὸν τοῦτο τέκνον τῶν δύο, ὡς ἐρεθῆ, στοιχείων, τὸ γεννώμενον δι' ἀμοιβαίου αὐτῶν μυστικοῦ καὶ αἰδήμονος ἀσπάσμου, πρὸς ταύτην πρέπει τὸ ὅμμα νὰ βλέπῃ πλεονεξίαν καὶ περὶ αὐτῆς κατὰ βάθος νὰ

μεριμνᾷ, διότι εἰς τὴν ὑπογραφὴν ὀφείλει κυρίως τὴν ἀρχικὴν ὑπαρξίν τῆς καὶ ἐξ αὐτῆς ὑγιεῖς καὶ ἀναλλοιώτους ἀρχὰς θὰ προσλάβῃ. Τοῦτο μὲν, ὡς καὶ πρότερον εἶπομεν, καθ' ὀρισμένας μόνον ὥρας εἰς τὴν τέρψιν τῆς ὀράσεως διὰ τῆς ποικιλίας ἀπόβλεπον, μετὰ τινων περιστροφῶν πρὸς τὰ ἐνδόμυχα ἡμῶν αἰσθήματα σχετίζεται, ἐνῶ ἐκείνη τοῦτο ποιεῖ ἀπ' εὐθείας καὶ καθ' οἰανδήπρτε ὥραν ἀνερχομένη δὲ εἰς τῆς διανοίας τὸν καθάρωτερον ὀρίζοντα, ὅπου ἡ κυριαρχία τοῦ καλοῦ βασιλεύει, ὅπου μετὰ χάριτος τοῦτο ἐκλάμπει, διερμηνεῖ ἡμῖν ἐναργέστατα καὶ αὐτοὺς τοὺς διαφόρους μυστικούς τοῦ καλλιτέχνου σκοπούς.

Ἄλλὰ τοῦτο συμβαίνει, διότι ὁ προορισμὸς τῆς, ὡς γνωστὸν, περιστρέφεται κυρίως εἰς τῶν τοιούτων ἢ τοιούτων χαρακτῆρων τὴν ἀποτύπωσιν Ἄληθῶς τῆς ὑπογραφῆς τυγχανούσης τοῦ μόνου πρίσματος εἰς ὃ προσπίπτει τοῦτο ἢ ἐκείνου τοῦ Γραφέως ὁ χαρακτῆρ ὁ ἀτομικὸς, ὅστις διαφοροτρόπως ποικίλλεται, ἐξ ἀνάγκης ἀντανακλασθήσονται ἐν αὐτῇ καὶ αἱ διάφοροι ψυχολογικαὶ τούτου καταστάσεις. Ἐν συντόμῳ ἀφαρπάζει καὶ κατέχει αὕτη τὴν καρδίαν τοῦ καλλιτέχνου ὅλην καὶ τὸ αἰσθημὰ του αὐτὸ καθὸ δὲ κυρίαρχος τῶν ψυχικῶν του διαθέσεων, δύναται νὰ γνωρίσῃ ἡμῖν αὐτὸν λίαν εὐχερῶς, ὅποτε ἐπισταμένως ἐνατενίσωμεν ταύτην. Ὄντως, ἂν π.χ. προκειμένου νὰ ἐπισκεφθῶμεν πινακοθήκην τινα ἐν ἣ κατατεθειμένα εἰσὶ τὰ διάφορα τριῶν ἐκ τῶν εὐκλεῶν τῆς Ἰταλίας ζωγράφων ἔργα, ὡς τοῦ Μιχαὴλ Ἀγγέλου, (α) τοῦ Ραφαήλ (β) καὶ τοῦ Λεονάρδου (γ) λ. χ. γνωρίζομεν ὅπως δήποτε τὰς ἀρχὰς καὶ τὸν χαρακτῆρα αὐτῶν, βεβαίως δὲν θὰ λάβωμεν ἀνάγκην ὁδηγοῦ ἐπεξηγοῦντος τὰς ὑπ' ὄψιν Γραφάς. Ἡμεῖς αὐτοὶ, ἐξετάζοντες ὑπὸ ψυχολογικὴν ἔποψιν τὸν μερικὸν τῶν ἀνωτέρω Γραφῶν χαρακτῆρα καὶ παραβάλλοντες αὐτὸν πρὸς τὴν ἐκ τῶν ἀρχῶν τοῦ μὲν ἢ τοῦ δὲ ἀπορρέουσάν ἰδιουτυπίαν, εὐθὺς θὰ ἐννοήσωμεν τίς ἐκ τῶν τριῶν χρωστήρων εἰς τὰς προκειμένας εἰργάσθη Γραφάς. Ἄλλὰ καὶ ἂν ἔτι ἐν καὶ τὸ αὐτὸ πλάσμα, μία καὶ ἡ αὐτὴ καθ' ὑπόθεσιν γυνὴ καὶ ἐπι τῶν τριῶν τούτων παρίσταται Γραφῶν, ὑπ' ὅλως διάφορον χαρακτῆρα ἔσεται γεγραμμένη. Ἡ εἰς τοῦ πρώτου δηλονότι τῶν ἀνωτέρω ζωγράφων τὴν Γραφὴν παρατηρουμένη γυνὴ, θὰ παραστῇ πρὸ ἡμῶν ὑπὸ τύπον μεγαλοπρεπείας ἢ καὶ ὑπερηφανείας ὑπολανθανούσης ἐνιαχοῦ καὶ συνεπῶς αὐστηρότης καὶ μεγαλείου τὴν ἀπεικαζομένην θὰ περιβάλλωσι· τουτέστι θὰ ἴδωμεν αὐτὴν ὑπὸ τοῦ χρωστήρος τοῦ Μιχαήλ Ἀγγέλου ἀπειργασμένην ὑπερήφανον Σίβυλλαν. Ἄπ' ἐ-

[α] Ζωγράφος, γλύπτης καὶ ἀρχιτέκτων διάσημος ἐξ Ἰταλίας γεννηθεὶς τὸ 1474 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1563 μ. Χ.

[β] Ζωγράφος Ἰταλὸς ἀριστος γεννηθεὶς τὸ 1483 καὶ ἀποθανὼν τὸ 1520 μ. Χ. ὁ ὅτις Ἰταλὸς διακρίθει καὶ ὡς ζωγράφος καὶ ὡς γλύπτης καὶ ὡς ἀρχιτέκτων· ἐγεννήθη μὲν κατὰ τὸ 1452 ἀπέθανε δὲ τὸ 1519 μ. Χ.

ἐναντίας, ἀν τὴν ἐπὶ ὀθόνης ὑπὸ τοῦ Ραφαήλ γραφεῖσαν ἰδίαν γυναῖκα παρατηρήσωμεν, εἰς ταύτην θὰ ἐννοήσωμεν ἄλλον χαρακτῆρα, ἐξ οὗ θὰ ἐκλάμπῃ παρθενικὴ συμπάθεια καὶ σεμνότης, αἵτινες θὰ προδιαθέσῃ τὴν ψυχὴν ἡμῶν εἰς ἀγνὴν λατρείαν τοῦ ὑψίστου ἐκείνου κάλλους τῆς Ἱπεράτης τῶν γυναικῶν. Ἀναμφιβόλως θὰ δυνηθῶμεν εὐθὺς νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι ὁτὴν Γραφὴν ταύτην ἐπεξήρασθεῖς χρωστήρ, ἀπέβλεπε μᾶλλον εἰς τοῦ πνεύματος τὴν λατρείαν, ἢ εἰς τῆς ὕλης τὴν θεραπείαν καὶ διὰ τοῦτο θὰ ἴδωμεν ἄχραντον καὶ αἰθέριον σῶμα, ἀπῆλλαγμένον πάσης ὕλης τῆ φθορᾶ ὑποκειμένης καὶ χρησιμεῖον ὡς λεπτοῦ φαντον καὶ εὐλαβῆς περικάλυμμα τῆς κυρίως προδιδομένης Ἁγίας ψυχῆς τοῦ Παναγάρχου ἐκείνης γυναικὸς πρὸς κόσμον ἄλλον ὑφύσεως συμπαθέστατον ὄμμα, ἐν ἁλλαις ἐξέσει θὰ ἐννοήσωμεν τὴν ἐν τῇ προκειμένῃ Γραφῇ ὡς τύπον ἀ γ ν ἦ ς κ α ἰ θ ε ἰ α ς π α ρ θ ἑ ν ο υ.

Τέλος, ἡ ὑπὸ τοῦ χρωστήρος τοῦ τρίτου γραφεῖσα θὰ παραστῇ πρὸ ἡμῶν ὡς γυνὴ ἀξιολάτρευτος καὶ οὐδὲν πλεόν, καθότι ὑπὸ ὕψος τὴν παράστασιν τῆς ὕλης μᾶλλον ἢ τοῦ πνεύματος προτιμῶν ἐγράφη καὶ συνεπῶς θὰ παραγάγῃ ἐν ἡμῖν ἀλλοιόν τι ἀγάπης καὶ λατρείας αἶσθημα.

(Ἐπεται τὸ τέλος)

ΓΕΩΓ. Α. ΜΑΡΟΥΔΑΣ.

ΑΓΓΕΛΙΑΤΑ

— Ἐξεδόθη προχθὲς ἐν Πάτρεις ἐκ τῶν Καταστημάτων Π. Εὐμορφοπούλου καὶ δημοσιεύεται τὴν ἐρχομένην ἐβδομάδα ἐνταῦθα, τὸ πρὸ πολλοῦ ἀγγελθὲν ποῦμα τοῦ ἡμετέρου Ἰακίνθου ἁ Ἐνος ἀπὸ τοὺς εἰκοσιν, ἢ Ζακυθινὸς Μνηστῆρας θρόνου» τὸ ὁποῖον θὰ καταβέλῃ πάντα ἀναγνώστην. «Ὅσοι δὲν ἐπρόφθασαν νὰ ἐγγραφῶσι συνδρομηταὶ εἰς τὰς 2—3 ἀγγελίας, αἵτινες ἐνταῦθα ἐκυκλοφόρησαν ἢ κάλλιον δὲν ἔμαθον ὅτι τοιαῦτα ἔδηροσιεύθησαν, ἄς διευθυνθῶσιν εἰς τὸ παρὰ τὴν Εὐαγγελίστριαν ἐμπορικὸν τοῦ κ. Ἰωάννου Μπουλατζᾶ, ἵνα τὸ ἀποκτήσωσι. Τιμᾶται ἀντὶ λ. 60. (τὴν περὶ τούτου βιβλιοκρισίαν τῶν Μ ο υ σ ῶ ν λῖαν προσεχῶς.)

— Ἀγγέλλεται ἡ προσεχὴς ἐκδοσις ἐν Ἀθήναις μεγάλου μηνιαίου ὄργάνου τῆς περ' ἡμῖν Καλλιτεχνίας καὶ Φιλολογίας ὑπὸ τὸν τίτλον Κ α λ λ ι τ ε χ ν ι κ ἠ ἢ. Ὅτι ὥραϊον τερπνὸν καὶ διδακτικὸν ἅμα, καθὼς εἰκόνας χάρτας, χειροτεχνήματα, ἄρθρα καλλιτεχνικά, φιλολογικὰ καὶ τὰ τοιαῦτα ὁ ἀναγνώστης, ἐν μόνη τῇ Καλλιτεχνικῇ δύναται ν' ἀπαντᾷ, διὸ καὶ τὸ εὐωνοῦν τοῦτο φύλλον οὐ ἠέτησιᾶ συνδρομῇ εἶνε μόνον δραχμὰς 10 ἢ δὲ ἐξάμηνος 5 καὶ ὅπερ, ὡς ἐκ τῆς ἐλλείψεως κατὰ τὸ καλλιτεχνικοῦ φύλλου, μεγίστην θέλει ἀναπληρώσει ἐλλείψιν παρ' ἡμῖν, συνιστῶμεν εἰς πάντα φιλέκαλον καὶ φιλόμουσον ἀναγνώστην καὶ ἐν γένει εἰς πᾶσαν οἰκογένειαν.

ΑΔΔΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Δ. Πλέσαν Ἀρχιμάνδριτην Λουδοῖνον Ἐλάδομεν ἐτήσιον καὶ εὐχαριστοῦμεν. — Δ. Α. Κεραλλινίαν. Ἐλάδομεν τὸ σταλίν. Προσεχῶς. — Καλοδοῦσαν Δ. Γ. μὴχ. Λαμῖαν, Ταβουλάρην Θ. δημοδιᾶ. Τραγάκι καὶ Μουχάκη. Ἐλάδομεν ἐτήσιον καὶ εὐχαριστοῦμεν.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ